

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

**THE INFLUENCE OF SOCIAL RELATIONS ON ORGANIC FARMING
DEVELOPMENT IN THE ŚWIDWIN COUNTY***

**WPŁYW RELACJI SPOŁECZNYCH NA ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO
NA PRZYKŁADZIE POWIATU ŚWIDWIŃSKIEGO***

Katarzyna Drożdziel^(B,D,E,F,G), Ruta Śpiewak^(A,B,D,E, F, G), Jakub Jasiński^(A,B,D,E, G)

Polish Academy of Sciences, Institute of Rural and Agricultural Development
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk

Drożdziel K., Śpiewak R., Jasiński J. (2016), *The influence of social relations on organic farming development in the Świdwin County/ Wpływ relacji społecznych na rozwój rolnictwa ekologicznego na przykładzie powiatu świdwińskiego*. Economic and Regional Studies. Vol. 9, No. 4, pp. 127-135.

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: Q570, Q 130, Z13

Submitted:
December 2016
Accepted:
December 2016

Number of characters:
24 342

Tables: 0
Figures: 0
References: 15

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: Q570,
Q 130, Z13

Zgłoszony:
grudzień 2016
Zaakceptowany:
grudzień 2016

Liczba znaków ze spacjami:
23 824

Tabele: 0
Rysunki: 0
Literatura: 15

Summary

Subject and purpose of work: The article presents the role of social relations between organic farmers and organic farming environment (representatives of local government, non-governmental organizations) in the development of organic farming in the Świdwin County. The aim of the paper is to explore the role of local leader and social capital in the process of organic the farming development in selected geographical area.

Materials and methods: The research is based on both the analysis of existing data and the results of the study (Individual In-depth Interviews - IDIs and Focus Group Interview - FGI) carried out in 2016 with organic farmers and organic farming stakeholders incl. representatives of local government and non-governmental organizations.

Results: The study shows a positive correlation between high level of social capital and a strong sector of organic farming. The key significance is given to a local leader activity.

Conclusions: The development of a close network of social relations between organic farmers, and between organic farmers and their environment (representatives of local government and non-governmental organizations) determines the development of a strong sector of organic farming in the area. An important condition for the organic farming development is also recognition of this type of resources by the local authorities.

Keywords: organic farming, social capital, leader, formal organizations, informal organizations

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Artykuł ukazuje wpływ relacji społecznych pomiędzy rolnikami prowadzącymi gospodarstwa ekologiczne i otoczeniem instytucjonalnym (przedstawicielami samorządu lokalnego, instytucji pozarządowych) na rozwój rolnictwa ekologicznego na terenie powiatu świdwińskiego. Celem jest ukazanie roli silnego lokalnego lidera oraz kapitału społecznego w rozwoju rolnictwa ekologicznego na wybranym obszarze.

Materiały i metody: W opracowaniu wykorzystano zarówno dane zastane dotyczące badanego obszaru jak i wyniki badań własnych realizowanych w 2016 roku (indywidualnych wywiadów pogłębionych – ang. IDI, oraz grupowego wywiadu zogniskowanego – ang. FGI) z rolnikami prowadzącymi gospodarstwa ekologiczne oraz z przedstawicielami samorządu i instytucji pozarządowych.

Wyniki: Z przeprowadzonych badań wynika, że istnieje pozytywna korelacja pomiędzy wysokim kapitałem społecznym a silnym sektorem rolnictwa ekologicznego. Duże znaczenie odgrywa lider lokalny.

Wnioski: Wypracowanie gęstej sieci relacji społecznych pomiędzy rolnikami prowadzącymi gospodarstwa ekologiczne, a także rolnikami i przedstawicielami władz samorządowych i instytucji pozarządowych warunkuje rozwój silnego sektora rolnictwa ekologicznego na danym terenie. Ważnym warunkiem rozwoju rolnictwa ekologicznego jest również dostrzeżenie i docenienie tego typu zasobu przez lokalne władze.

Słowa kluczowe: rolnictwo ekologiczne, kapitał społeczny, lider, organizacje formalne, organizacje nieformalne

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: mgr Katarzyna Drożdziel, dr Ruta Śpiewak, dr Jakub Jasiński, Polish Academy of Sciences, Institute of Rural and Agricultural Development, Nowy Świat 72, 00-330 Warsaw; phone: +48 22 657-27-72; e-mail: katarzyna.drozdziel@irwirpan.waw.pl

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2015: 81,26; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2015: 81,26; Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2016 Pope John Paul II State School of Higher Education in Białą Podlaska, Katarzyna Drożdziel, Ruta Śpiewak, Jakub Jasiński. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

* The article presents partial results of the research project: *Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych - analiza wybranych przypadków*; co-funded by the Ministry of Agriculture and Rural Development./ Artykuł prezentuje cząstkowe wyniki badań projektu pt. *Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych - analiza wybranych przypadków*, zrealizowanego przez autorów artykułu dzięki dotacji Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na pokrycie kosztów badań na rzecz rolnictwa ekologicznego w 2016 r.

Introduction

The role of social capital in the development of agriculture and rural areas

According to economists, economic development depends not only on the performance of a free market, but also on “soft” factors, such as knowledge, human capital and social capital. The latter term has gained popularity, both among sociologists and economists. It has been defined in many various ways. Coleman proposed the following definition: Social capital is defined as the ability of co-operation between individuals and the organization to achieve common goal (Coleman 1988). Putnam defines social capital as being associated with trust, norms of civic cooperation, which increase the efficiency of the whole society. From the economic point of view, social capital is manifested in the “flow of knowledge and information, sharing them, especially in situation of insecurity, coordination of actions based primarily on trust and collective decision-making, in particular with regard to the production of public goods” (Putnam 1995). The higher social capital the lower transaction costs, and higher reliability and loyalty. Another very important effect of high social capital is the presence of a strong civil society, whose deficiencies economic and social growth, increases the role of the state in the economy and may cause overregulation. The importance of social capital for the development of society is underlined in most Poland’s strategic documents (including: “Poland 2030” and “Strategy for the sustainable development”), as well as in the documents dedicated directly to rural areas. Reinforcing social capital is listed as one of the primary objectives of the Strategy for the “Sustainable Development of Rural Areas, Farming and Fishery for the 2012-2020.”

The measurement of social capital is neither easy nor evident. The researchers tend to report different levels of social capital. There are many various indicators of social capital in rural areas. For example, as indicators of social capital in the rural areas Halamska proposes: organizational participation, generalized trust, solidarity, cooperation, information and communication, integration, empowerment. Regardless of the adopted indicators, the general level of social capital in Poland is very low, and in rural areas even lower. Synthetic level of social capital in the rural areas in 2011 was 13.7 and in 2015 - 11.6, while for large cities (over 500 thousand) was respectively 17.3 and 15.1. (Halamska 2008).

The aim of the article is to present how high level of social capital in the community associated with a strong local leader can affect the development of a specific type of agriculture – organic farming. The question raised is: how generalized trust, cooperation, strong local (formal and non-formal) organizations, can influence the development of specific type of

Wstęp

Rola kapitału społecznego w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

Zdaniem ekonomistów sukcesy gospodarcze zależą nie tylko od funkcjonowania wolnego rynku, ale też od czynników miękkich, takich jak wiedza, kapitał ludzki i kapitał społeczny. Ten ostatni termin zyskał niezwykłą popularność, zarówno wśród socjologów, jak i ekonomistów. Kapitał społeczny jest określany, jako umiejętność współpracy między jednostkami i organizacją na rzecz realizacji wspólnych celów (Coleman 1988). Putnam wiąże kapitał społeczny z takimi cechami jak: zaufanie, normy współpracy obywatelskiej, które zwiększają sprawność całego społeczeństwa (Putnam 1995). Z punktu widzenia ekonomicznego kapitał społeczny przejawia się w: „przepływie wiedzy i informacji i dzieleniu się nimi, zwłaszcza w sytuacji niepewności, koordynacji działań, opartej przede wszystkim na zaufaniu oraz kolektywnym podejmowaniu decyzji, w szczególności w odniesieniu do produkcji dóbr publicznych” (Kazimierczak 2007, s. 50). Toteż największą korzyścią z wysokiego poziomu kapitału społecznego jest obniżenie kosztów transakcyjnych, zwiększenie wiarygodności, lojalności. Innym bardzo ważnym efektem wysokiego poziomu kapitału społecznego jest istnienie silnego społeczeństwa obywatelskiego. Jego brak może przyczynić się, do niższego niż możliwy do osiągnięcia poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego danego kraju, zbyt dużej roli państwa w gospodarce i tzw. przeregulowania. O tym jak ważny dla rozwoju społeczeństwa jest kapitał społeczny, świadczy to, że kwestie związane z rozwojem i budową kapitału społecznego pojawiają się w polskich najważniejszych dokumentach strategicznych (m.in. „Polska 2030”, „Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2016”) jak również w dokumentach dedykowanych bezpośrednio obszarom wiejskim. Wspieranie tego zasobu wymienia się np., jako pierwszy cel „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2012–2020”.

Pomiar kapitału społecznego, nie jest prosty i oczywisty, a badacze podają różne jego miary. Dla przykładu, jako wskaźniki kapitału społecznego wsi Halamska proponuje: uczestnictwo organizacyjne, zaufanie uogólnione, solidarność, współdziałanie, informację i komunikację, integrację, poczucie podmiotowości (Halamska 2008). Niezależnie od przyjętych wskaźników poziom kapitału społecznego jest w Polsce bardzo niski, a na obszarach wiejskich jeszcze niższy. Syntetyczny poziom kapitału społecznego na wsi w 2011 wyniósł 13,7 a w 2015 – 11,6, podczas gdy dla dużych miast (powyżej 500 tysięcy) było to odpowiednio: 17,3 i 15,1 (Fedyszak-Radziejowska 2016, s. 71).

Celem poniższego artykułu jest ukazanie jak wysoki poziom kapitału społecznego w danej społeczności oraz silny lokalny lider może oddziaływać na rozwój specyficznego typu rolnictwa, jakim jest rolnictwo ekologiczne. Pytanie, jakie zostało postawio-

rural economy, such as the production of certified organic food?¹

Organic farming as a factor of local development

The primary objective of organic farming is to produce high-quality food products that rely on natural resources while respecting natural life-cycle system.

In Europe there is a steady increasing number of organic food consumers followed by the rise of the number of organic producers. In the EU, in 2014 organic land production occupied 5.7% of the total agricultural land. In 2005-2014 the share of organic land has raised by over 60% (Organic in Europe... 2016, p.43). Although, organic farming - representing only a few percent of all European crops - has a long way to play a leading part in setting development trends in the EU agricultural sector, it has a potential to become an important factor in rural development, in particular on a local scale. According to the study conducted by the researchers of the Institute of Rural and Agricultural Development in 2013, a specific sector of agriculture represented by organic farming, in favorable circumstances may be an important factor in local development. First of all, the organic food production "(...) supports the viability of small-scale and medium-sized farms, generating actual income for their owners, preventing situations where organic farmers' activity serves only the purpose of receiving benefits in the form of subsidies." (Jasiński and all 2014, p. 152). As the result, organic farming - by creating jobs and income for the habitants of rural areas - slows down the depopulation of rural areas, increases the earnings of farmers and allows to use family farms potential (especially small farms). At the same time, the production of organic food products contributes to the promotion of tourism in the region by stimulating the wider local socio-economic development.

Despite the potential positive impact of organic farming on local development „(...) at the end of 2014 - for the first time since 2004, when Poland joined the European Union - there has been a decline in number of organic producers. As of December 31, 2015, in Poland there was 23 015 organic producers, 2 408 (9,5%) less than in 2014 (25 423). The area of organic farmland fell by 11% in comparison with 2014 (www.ijhar-s.gov.pl). The reduced number of organic producers and organic farmland was a result of changes introduced in the agri-environmental schemes. The goal of the changes in regulations was to cut down the number of farmers receiving subsidies and not producing any organic food products. In contrast to most European countries, the number of farmers engaged in organic production is decreasing.

¹ Organic certification is a certification process for producers of organic food and other organic agricultural products. Certification follows applicable regulations of Organic Agriculture that include the following requirements: avoidance of synthetic chemical inputs, hormones, artificial fertilizers, and genetically modified organisms. (www.minrol.gov.pl)

ne brzmi: na ile zaufanie uogólnione, współdziałanie, silne, lokalne instytucje formalne i pozaformalne, mogą oddziaływać pozytywnie na rozwój specyficznej dziedziny wiejskiej gospodarki, jaką jest produkcja żywności z certyfikatem ekologicznym?¹

Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego

Podstawowym celem rolnictwa ekologicznego jest produkcja wysokiej jakości żywności powstającej z naturalnych surowców i w poszanowaniu naturalnych cykli życiowych.

W Europie i całym „zachodnim” świecie wzrasta liczba konsumentów żywności ekologicznej a co za tym idzie przybywa gospodarstw i upraw ekologicznych. W 2014 roku powierzchnia użytków rolnych, na których prowadzona była produkcja ekologiczna, stanowiła 5,7% wszystkich użytków rolnych w UE-28. Między rokiem 2005 a rokiem 2014 nastąpił wzrost o prawie 60% (Organic in Europe... 2016, s. 43). Choć rolnictwo ekologiczne, stanowiące zaledwie kilka potencjału europejskiego rolnictwa, długo jeszcze nie będzie odgrywać wiodącej roli w wyznaczaniu trendów rozwojowych całej unijnej branży rolnej, to może stać się ważnym czynnikiem wpływającym na szeroko rozumiany rozwój obszarów wiejskich, w szczególności w skali lokalnej. Jak pokazują badania przeprowadzone w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa w 2013 roku, specyficzny sektor produkcji rolniczej, jakim jest rolnictwo ekologiczne w sprzyjających okolicznościach może stanowić istotny czynnik rozwoju lokalnego. Przede wszystkim, dzięki produkcji żywności ekologicznej „(...) wspiera się rentowność małych i średnich gospodarstw, które stają się faktycznym miejscem zarobkowania rolników, a nie tylko sposobem na otrzymywanie zapomogi w postaci dopłat.” (Jasiński i in. 2014, s. 152). W konsekwencji rolnictwo ekologiczne, generując miejsca pracy i dając możliwość zarobkowania mieszkańcom wsi zimniejsza zjawisko wyludniania się obszarów wiejskich, zwiększa dochody rolników, pozwala lepiej wykorzystywać potencjał gospodarstw rodzinnych (szczególnie o niewielkim areale). Jednocześnie produkcja żywności ekologicznej przyczynia się do promocji terenu pod kątem turystycznym stymulując w szerszym wymiarze lokalny rozwój społeczno-gospodarczy.

Pomimo potencjalnego pozytywnego wpływu rolnictwa ekologicznego na rozwój lokalny „(...) pod koniec 2014 r. - po raz pierwszy od czasu, gdy w 2004 r. Polska wstąpiła do Unii Europejskiej - odnotowano spadek liczby producentów ekologicznych oraz zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, na których produkcja rolnicza była wytwarzana metodami ekologicznymi. Proces ten dalej postępuje. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., w Polsce działalność prowadziło 23 015 producentów rolnych, o 2 408 (tj. 9,5%) mniej niż w 2014 r. (25 423). Spadła też

¹ Certyfikat ekologiczny w rolnictwie ekologicznym jest podstawowym gwarantem dla konsumenta, że środki spożywcze znajdujące się na rynku wyprodukowane zostały zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego i są wolne od zanieczyszczeń, takich jak: pozostałości środków ochrony roślin i hormonów, a podczas ich produkcji nie stosowano nawozów sztucznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie. (www.minrol.gov.pl)

At the same new regulations show positive results since their general goal are: to provide support for organic producers and allow them to sell their products at the market, to strengthen environment protection.

Research methodology

Sampling strategy

Since the subject of our study are social relations we decided to use the qualitative research, and purposive sampling with study respondents. In the first phase of the study we conducted an experts panel to select the location where there is a strong sector of organic farming and good relations between farmers and local authorities. The panel of three experts, with practical knowledge of the current state of organic farming in Poland, suggested among others² the location of the Świdwin County - an area with a well-organized association of organic producers, efficient working group led by the charismatic leader that stimulates the development of the sector. After analyzing the existing data (including strategic documents, data on the size of organic farms, etc.), we have made the final selection of the mentioned location.

Methods

The study uses the following methods: **Individual In-depth Interviews (IDIs)**, **Focus Group Interview (FGI)** and **desk research**. The starting point of the study was desk research including analysis of websites of organic farming associations, the statutes of the institutions included in the survey, local development strategies, and websites containing information about actions taken by the local governments. Data analysis served as a basis for preparation of scenarios of group and individual interviews, as well as constituted an independent source of information about the study location. Individual in-depth interviews were conducted with five representatives of the organic farming stakeholders (representatives of local government and non-governmental institutions). The group interview was carried out with organic farmers from the Świdwin County. The techniques used in the study made it possible to capture patterns

² The whole study included 5 locations. The final report: *Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych - analiza wybranych przypadków*; presenting the study results is available at the IRWiR PAN website (www.irwirpan.waw.pl).

o 11% w stosunku do 2014 roku wielkość powierzchni ekologicznych użytków rolnych (www.ijhar-s.gov.pl). Zmniejszenie liczby producentów ekologicznych i użytków ekologicznych wynikało ze zmian w programach rolno środowiskowych, których celem było ograniczeniem liczby osób pobierających dopłaty do upraw ekologicznych, a które nic nie produkowały na rynek. W odróżnieniu od w większości krajów europejskich, liczba rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne się zmniejsza, choć równocześnie spadek ten świadczy o tym, że zmiany w przepisach idą w kierunku wsparcia producentów ekologicznych tak by produkowali na rynek oraz by ich działania służyły ochronie środowiska.

Metodologia badania

Dobór próby

Ze względu na przedmiot badania (badanie relacji społecznych) zdecydowano się na zastosowanie badań jakościowych w obrębie celowo dobranej próby. Aby wybrać lokalizację, w której można zaobserwować interesujące badaczy zjawisko – wpływ poziomu kapitału społecznego w danej społeczności oraz silnego lokalnego lidera na rozwój rolnictwa ekologicznego – w początkowej fazie badania przeprowadzono panel ekspertów. Panel składał się z trzech osób zajmujących się rolnictwem ekologicznym. Osoby te, dysponując praktyczną wiedzą na temat aktualnego stanu rolnictwa ekologicznego w Polsce, wskazały m.in.² lokalizację powiatu świdwińskiego, jako obszar gdzie istnieje silnie działające stowarzyszenie producentów żywności ekologicznej i gdzie stanowią oni zorganizowaną, sprawnie działającą grupę na czele z charyzmatycznym liderem, stymulującym rozwój tego sektora. Po przeanalizowaniu danych zastanych (m.in. dokumentów strategicznych, danych o wielkości gospodarstw ekologicznych etc.) badacze dokonali ostatecznego wyboru tej lokalizacji.

Narzędzia badawcze

W badaniu zdecydowano się na zastosowanie **indywidualnych wywiadów pogłębionych** (ang. individual in-depth interview – IDI) **grupowego wywiadu zogniskowanego** (ang. group focused interview – FGI) oraz **analizy danych zastanych**. Punktem wyjścia do badań była analiza materiałów zastanych takich jak: strony internetowe stowarzyszeń działających na rzecz rolnictwa ekologicznego, statutów instytucji objętych badaniem, strategii rozwoju lokalnego, stron internetowych zawierających informacje o podjętych przez samorządy działaniach i ich zakresie. Posłużyła ona do przygotowania scenariuszy wywiadów grupowych i indywidualnych, ale również stanowiła niezależne źródło wiedzy o badanej społeczności lokalnej. Indywidualne wywiady pogłębione zostały przeprowadzone z pięcioma przedstawicielami samorządu i instytucji pozarządowych. Wywiad grupowy został zrealizowany z rolnikami

² Badanie objęło 5 lokalizacji na terenie całego kraju. Z całością raportu pt. *Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych - analiza wybranych przypadków*, można zapoznać się na stronie IRWiR PAN (www.irwirpan.waw.pl).

of the farmers cooperation and its impact on the development of the organic sector in the area, as well as on the local development.

The study

Location characteristics

The study location, Świdwin County (Zachodniopomorskie voivodeship) with a population of some 49 000 people concentrates around two towns: Świdwin and Połczyn Zdrój. The rest of the area is covered mainly by forests, or agricultural land. The county consists of six municipalities and has an unfavorable population structure. According to "The County Strategic Plan" ("Świdwin County Development Strategy for the years 2014-2022 with a perspective for the years 2023-2027") the largest group of the population are people over the age of 70, and the population has been steadily decreasing since 2011. The number of unemployed is high. In 2015 it was 13% of registered unemployed among the working-age population. In spite of that, the wealth of the county is growing. As shown in the "Community" ranking in 2015 the County was in third place in terms of wealth among all the counties in Poland, reaching a ratio of wealth per capita of the amount of PLN 1,045.44 - while in 2004, it was ranked 58. The key role in the wealth of the region plays a large military unit, located in the area.

Since 2007, six communes has been a part of the Local Action Group of the Świdwin County. Apart from the Local Action Group, there are 37 non-governmental organizations in the region in subject. The organization for the development of organic farming is the Association of Organic Food Producers - "Ekoland" (Zachodniopomorskie voivodeship branch). The office of the "Ekoland" branch is located in the building of the county authority. "Ekoland" has been active in Poland for 20 years now, and its Zachodniopomorskie branch was established in 2005. The association promotes organic food and facilitates communication between farmers, food processors, and consumers. The Local Development Strategy for 2014-2020 indicates "Ekoland" as one of the most recognizable organizations, located on the area of the Local Actions Group.

There are almost 2500 farms in the area of the Świdwin County. The County's Report on Organic Farming, published in 2010 (www.wrir.wzp.pl) includes information on 205 organic farms, whose total is 7638 ha, and about 3 certified organically processing plants. The county was the largest producer of organic beef cattle in Zachodniopomorskie, in 2010. Nowadays, according to the information gathered during the study, there are approximately 100 organic farms of various sizes. Currently, there is no active organic processing plant. Still, Świdwin County is characterized by the largest number of organic

prowadzącymi gospodarstw ekologiczne na terenie powiatu świdwińskiego. Zastosowane metody umożliwiły uchwycenie wzorców dotyczących kooperacji rolników i jej wpływu na rozwój sektora rolnictwa ekologicznego na tym obszarze, a także na szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Opis badania

Charakterystyka obszaru badania

Obszar badania to teren powiatu świdwińskiego (województwo zachodniopomorskie). Mieszka tutaj prawie 49 000 osób, połowa skupiona jest w dwóch miastach - Świdwinie i Połczynie Zdroju. Jest to obszar o charakterze rolniczo-leśniczym. W skład powiatu wchodzi sześć gmin. Powiat ma niekorzystną strukturę wiekową ludności. Jak wynika ze Strategii Powiatu („Strategia Rozwoju Powiatu Świdwińskiego na lata 2014-2022 z perspektywą na lata 2023-2027”) największą grupę mieszkańców stanowią osoby powyżej 70 roku życia, a liczba mieszkańców od 2011 roku systematycznie maleje. Liczba bezrobotnych w powiecie jest wysoka, w 2015 roku było to 13% bezrobotnych zarejestrowanych wśród ludności w wieku produkcyjnym. Niemniej zamożność powiatu dynamicznie rośnie. Jak wynika z rankingu „Wspólnoty” w 2015 roku powiat znalazł się na trzecim miejscu pod kątem zamożności wśród powiatów z całej Polski, osiągając wskaźnik zamożności per capita w wysokości 1045,44 PLN, podczas gdy w 2004 roku plasował się na 58 pozycji (www.wspolnota.org.pl). Kluczową rolę w tej kwestii odgrywa zlokalizowana na jego terenie bardzo duża jednostka wojskowa.

Od roku 2007 sześć gmin analizowanego powiatu należy do Lokalnej Grupy Działania powiatu świdwińskiego. Poza LGD, na terenie powiatu istnieje 37 organizacji pozarządowych. Organizacją działającą na rzecz rolnictwa ekologicznego jest Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekoland” (oddział zachodniopomorski). Oddział ma swoją siedzibę w biurze urzędu powiatowego. Ogólnopolski „Ekoland” działa od 20 lat, oddział zachodniopomorski od roku 2005. Stowarzyszenie promuje żywność ekologiczną oraz ułatwia komunikację na linii rolnik - przetwórcza - konsument. Z „Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020” wynika też, że mieszkańcy wśród siedmiu najbardziej rozpoznawalnych podmiotów funkcjonujących na terenie działania LGD wskazali właśnie tą organizację.

W powiecie świdwińskim znajduje się około 2500 gospodarstw rolnych. Z raportu o rolnictwie ekologicznym w powiecie świdwińskim z 2010 roku (www.wrir.wzp.pl) wynika, że na tym obszarze istniało wtedy 205 gospodarstw ekologicznych, które miały w sumie 7638 ha oraz 3 certyfikowane przetwórnice. Powiat był wtedy największym producentem bydła opasowego metodami ekologicznymi w zachodniopomorskim. Obecnie, jak udało się ustalić w trakcie badań, gospodarstw ekologicznych jest około 100 - o bardzo zróżnicowanej wielkości. Aktualnie nie funkcjonuje w tym powiecie ani jedna ekologiczna przetwórnica. Powiat świdwiński nadal ma największą liczbę gospodarstw ekologicznych w wo-

farms in Zachodniopomorskie region (www.ijhar-s.gov.pl).³ Organic farming is often mentioned in the strategic documents of the Świdwin County, which indicates that both residents and the authorities acknowledge the sector as an important factor of the local development. In the Local Development Strategy for 2014-2020 the greatest growth potential in the area of the Local Action Group is given to organic production and sale of local products- as a result of fashion for healthy and local food (Local Development Strategy for "Świdwin District", p. 27).

Social Relations and their influence on organic farming development in the area of Świdwin County

The study area is characterized by the high level of social capital, understood as a generalized trust, cooperation, strong local formal and non-formal organizations and the activity of a local leader. These factors are positively correlated with the development of organic farming. This applies to both the relations among organic farmers and between organic farmers and individuals- actively supporting the sector of organic farming (representing local authorities and non-governmental organizations). Especially important for the development of organic farming is the activity of those members of Zachodniopomorski "Ekoland" branch, who have been active for the last 11 years. Their leader is a charismatic farmer that supports the organic farmers, especially during the certification process. The study shows, following the local leader words "to start with organic farming, you need to have a five-year agro-environmental plan, so *I made myself an agro-environment advisor, to be able to consult their plans for free.*" [IDI]. The importance and strength of the local leader of "Ecoland" was noticed by all respondents: *"the development of organic farming in particular depends on the leader, who somehow find themselves on the market and continue it quite successfully"* [FGI]. With the involvement of "Ekoland" so far it was possible to achieve targets such as:

- organization of free market places for farmers in Świdwin in cooperation with the town council,
- carrying out numerous meetings, workshops in kindergartens, schools and other public institutions in the county. These activities promote the development of knowledge and raise the awareness of inhabitants in the subject of organic production and the impact of organic food on human health,
- development of a detailed analysis of the public procurement regulations. This in turn made it possible to order a large part of the food products to the kindergarten from local certified organic farmers,
- carrying out "open farms" action – demonstrating the idea of organic production for both farmers and consumers,

jewództwie zachodniopomorskim (www.ijhar-s.gov.pl).³ Rolnictwo ekologiczne pojawia się często w dokumentach strategicznych tego obszaru, co oznacza że zarówno mieszkańcy jak i władze doceniają je jako istotny czynniki rozwoju lokalnego. Między innymi w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 na pierwszym miejscu wskazano, że największy potencjał rozwoju na obszarze działania LGD ma produkcja ekologiczna i sprzedaż produktów lokalnych, gdyż istnieje moda na zdrową i lokalną żywność (LSR „Powiatu Świdwińskiego”, s. 27).

Relacje społeczne i ich wpływ na rozwój rolnictwa ekologicznego powiatu świdwińskiego

Na badanym obszarze, wysoki poziom kapitału społecznego, rozumiany, jako zaufanie uogólnione, współdziałanie, silne, lokalne instytucje formalne i pozaformalne oraz działanie lokalnego lidera, jest pozytywnie skorelowany z rozwojem rolnictwa ekologicznego. Dotyczy to zarówno relacji pomiędzy rolnikami ekologicznymi, a także pomiędzy rolnikami ekologicznymi i osobami działającymi na rzecz rolnictwa ekologicznego – reprezentującymi władze lokalne i organizacje pozarządowe. Niebagatelne znaczenie dla rozwoju rolnictwa ekologicznego mają osoby zrzeszone w zachodniopomorskim oddziale „Ekolandu”, działającym na tym terenie już od 11 lat. Jego liderką jest charyzmatyczna rolniczka, która wspiera innych rolników, także w procesie certyfikacji. Jak zostało stwierdzone podczas badań: *„żeby wejść w ekologię, trzeba mieć ten plan rolno-środowiskowy pięcioletni, no więc ja zrobiłam sobie doradcę rolno-środowiskowego, żeby móc tym ludziom za darmo robić te plany.”* [IDI]. Znaczenie i siłę liderki tej organizacji dostrzegali wszyscy respondenci: *„rozwnięcie tego ekologicznego rolnictwa jest poprzez liderów konkretnie zainteresowanych, którzy są na rynku i w jakiś sposób się odnajdują i ciągną to dosyć prężnie”* [FGI]. Przy udziale „Ekolandu” do tej pory udało się m.in.:

- we współpracy z miastem stworzyć nieodpłatne miejsca targowe w Świdwinie,
- zrealizować liczne spotkania, warsztaty w przedszkolach, szkołach, innych instytucjach publicznych w powiecie. Działania te służą rozwijaniu wiedzy i podnoszeniu świadomości mieszkańców jeżeli chodzi o produkcję ekologiczną oraz wpływ żywności ekologicznej na zdrowie człowieka,
- opracować szczegółową analizę przepisów dotyczących zamówień publicznych. To zaś umożliwiło zamawianie dużej części produktów do przedszkola miejskiego od lokalnych, certyfikowanych rolników,
- prowadzić akcje „otwarte gospodarstwa” – służące pokazaniu na czym polega prowadzenie produkcji ekologicznej zarówno dla rolników jak i konsumentów,
- prowadzić działania integracyjne oraz szkoleniowe dla rolników ekologicznych,

³ According to IJHRS report on 31.12.2014r., in the Zachodniopomorskie there were 3549 organic producers. It was second place after Warmińsko-Mazurskie Voivodeship in terms of number of organic producers.

³ Jak wynika z raportu IJHRS w dniu 31.12.2014 r., w całym zachodniopomorskim było 3549 producentów ekologicznych. Było to drugie województwo po warmińsko-mazurskim, pod względem liczby producentów ekologicznych.

- carrying out integration activities and trainings for organic farmers,
- participation in the program "Sowing the Future", focused on the exchange of seeds,
- preparation of promotional action for organic farms and agroturism holdings in the county (leaflets, brochures, information at local institutions webpages),
- lobbying for changes in the law on direct sales,

The leader of Zachodniopomorski "Ekoland" branch has further plans, including the development of organic food education for children and adults. This however, requires a greater commitment from the local authorities: *"the willingness to organize classes in schools, kindergartens, during different type of meetings, to continue going in this direction - of education- continue those talks with head of a county (pl. starosta) or with mayor (pl. burmistrz), to emphasize our eagerness when it comes to educational activity."* [IDI]

According to the respondents, the success of the organization, depends on the integration and self-support, which are the factors of great importance to the "Ekoland" Board: *"It's not only about money. What counts it to be together, to help each other, to give each other advise, exchange our products- because such exchange between farmers does also exist. It is not necessarily about the money, but those products that they produce themselves."* [IDI] In the opinion of the leader, for certified farming to continue to develop requires both support from the authorities, as well as the increase of knowledge and awareness among the farmers: *"to strive, somehow, to reduce the chemicals used in agriculture."* [IDI] Respondents point out that there is an active group of residents in the county: *"there is this quite energetic group of people that engage themselves in activity of different types of association, in formal and informal groups."* [IDI] Their ability to cooperate and work together were especially noticeable in situation that was perceived by them as threatening their health and security directly, when the investor attempted to build toxic incineration plant in the Świdwin commune: *"Not so long ago, they wanted to build incineration plant and only residents' determination and their protest saved us from that happening. In other case we would have already had the waste plant here, (...) the people organized themselves and protest that caused the company to withdraw and councilmen (pl. radni) did not follow this path and did not made such a decision."* [IDI] However, when it comes to more general matters such as e.g. the creation of the current strategy for the development of the Local Action Group (pl. LGD), apart from "Ekoland" there was a low level of in participation among the residents. They practically did not deliver their comments, *"as we said - it was consulted it with the association of organic farming and our remarks have been adopted there"* [FGI].

An important role in the development of organic farming plays the continuous support of the county authorities. The county recognizes and appreciates the potential of organic farming in the area and e.g. facilitates the "Ekoland" organizational arrangements. The head of the county

- uczestniczyć w programie „Siejemy Przyszłość”, polegającej na wymianie nasion,
- zrobić promocję gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych w powiecie, poprzez przygotowanie ulotek, broszur, umieszczenie informacji na stronach lokalnych instytucji,
- prowadzić działalność lobbingową na rzecz zmian w ustawie dotyczącej sprzedaży bezpośrednio,

Pani prezes zachodniopomorskiego „Ekolandu” ma dalsze plany, m.in. rozwijanie edukacji dotyczącej żywności ekologicznej wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych. Wdrożenie tego działania wymagałoby jednak większego zaangażowania ze strony władz: *„zaznaczyć tą gotowość do prowadzenia zajęć w szkołach, przedszkolach, na spotkaniach różnego typu, żeby pójść w kierunku edukacji w dalszym ciągu i tutaj może takie rozmowy czy z wójtem czy z burmistrzem czy starosta mogłyby w tym kierunku pójść, że my zgłaszamy gotowość, jeżeli chodzi o tą działalność edukacyjną."* [IDI]

Sukces organizacji, zdaniem badanych, wynika z tego, że zarząd kładzie nacisk na integrację i samopomoc: *„nie tylko pieniądze, ale liczy się to żeby, no żeby być też trochę razem, żeby sobie wzajemnie pomagać, żeby udzielać sobie rad, żeby się wymieniać produktami, bo to też funkcjonuje taka wymiana barterowa między rolnikami. Niekoniecznie za pomocą pieniędzy, ale właśnie tych produktów, które sami wytwarzają"*. [IDI] W opinii liderki organizacji, aby certyfikowane rolnictwo ekologiczne nadal się rozwijało konieczne jest zarówno wsparcie ze strony władz, jak również wzrost wiedzy i świadomości rolników: *„żeby dążyć jednak do tego, żeby tą chemię jednak ograniczyć."* [IDI]. Badani podkreślają, że w powiecie istnieje grupa aktywnych mieszkańców: *„u nas jest taka dosyć prężna grupa osób, które angażują się w różnego rodzaju stowarzyszenia w grupach formalnych bądź nieformalnych"* [IDI]. Ich umiejętność współpracy i działania widoczne były szczególnie w sytuacji, którą odczuwali, jako zagrażającą bezpośrednio ich zdrowiu i bezpieczeństwu – wtedy, gdy inwestor podjął próbę postawienia w gminie spalarni odpadów toksycznych: *„Nie tak dawno chciano postawić spalarnię odpadów toksycznych i jedynie taka determinacja mieszkańców okolicznych i sprzeciw uchroniło nas przed tym, bo byśmy mieli tutaj spalarnię odpadów toksycznych, (...) no i nastąpiła taka konsolidacja mieszkańców i sprzeciw spowodowało to, że firma się wycofała i ci radni nie poszli tym torem żeby taką decyzję podjąć"* [IDI]. Jednak, kiedy aktywności wymagają kwestie bardziej ogólne, takie jak np. tworzenie aktualnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania, mieszkańcy okazali się mało zaangażowani i praktycznie wcale nie wnosili swoich uwag, poza samym „Ekolandem”: *„mówiliśmy - konsultowano to ze stowarzyszeniem rolnictwa ekologicznego i zostały tam nasze uwagi przyjęte"* [FGI].

Ważną rolę w rozwoju rolnictwa ekologicznego na tym obszarze odgrywa także trwałe wsparcie władz powiatowych. Doceniają oni istniejący na tym terenie zasób, poprzez m.in ułatwienia organizacyjne dla „Ekolandu”. Starosta zdecydował się udostępnić nieodpłatnie biuro, finansuje etat pracownikowi organizacji, wypożycza sprzęt biurowy. W powiecie,

has provided "Ekoland" with the office space in the county building, the "Ekoland" full-time employee, arranged office equipment. Every year, as obligated by law regulations the county implements a plan of cooperation with non-governmental organizations, and as the interview respondent from the county emphasized: "we are setting such priorities for each year, very often it is the action in the field of health education and promotion, and it fits in the "Ekoland" activit"[IDI]. The "Ekoland" representatives hope that the Public Interest Benefit Council, to be launched in 2017 will become a platform for even better communication between NGOs and the authorities: "the council is now being formed by the representatives of local community, and local organizations. Let's hope that its voice and all the problems will be heard by the authorities." [FGI]. Respondents also acknowledge the existence of the Sołectwo Fund: "Sołectwo Fund works perfectly, because people still feel responsibility for what is going on. They gather and speak up about their needs- they want to spend funds on this or that. There are always some disputes, but it engages the local community in some action." [FGI] The good informal relations between employees of the county and the organic farmers are also crucial for the organic farming development in the area.

Conclusions

The number of organic producers in Poland has decreased in recent year. The same decrease also occurred in the Świdwin County. The farms that continue organic farming try actively to develop a market oriented organic farming. This is due to several factors. The key role is played by local leader - the head of an organization of organic farmers. She integrates, supports and provides advisory services to the local organic farmers, as well as build relationships with the local authorities. At the same time, in the Świdwin County one can observe many of the characteristics that indicate a high level of social capital, understood the way Halamska (2008) proposed. There is a relatively high level of generalized trust - many activities for organic farming are informal and based on mutual confidence. There is a high level of organic farmers participation in the activities of non- governmental organizations (in the activity of Zachodniopomorki "Ekoland" branch and other organizations such as the Local Action Group). Those working for the development of organic farming are well integrated. There is a relatively good communication both within the association, and between the farmers and authorities of the county. There is a positive correlation between high social capital and strong sector of organic farming.

References/ Literatura:

1. Coleman J. S. (1988), *Social capital in the creation of human capital*, American Journal of Sociology, t. 94, suplement, Chicago, s. 95-120.
2. Fedyszak-Radziejewska B. (2016), *Społeczności wiejskie – stabilizacja procesu przemian*, W: J. Wilkin, I. Nurzyńska (red.), *Polska wieś*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa, s. 63-79.

co roku jest realizowany plan współpracy z organizacjami pozarządowymi, do czego obligują przepisy prawa i jak podkreśla respondentka ze starostwa: „tam wyznaczamy takie priorytety na każdy rok, bardzo często jest to działanie w zakresie edukacji dotyczącej zdrowia i promocji zdrowia, tutaj wpisuje nam się „Ekoland” [IDI]. Przedstawiciele „Ekolandu” mają nadzieje, że Rada Pożytku Publicznego, która ma powstać od 2017 roku, stanie się platformą do jeszcze lepszej komunikacji między organizacjami pozarządowymi a władzami: „powstaje rada pożytku publicznego z przedstawicieli ze społeczności lokalnej, ze stowarzyszeń i miejmy nadzieje, że te wszystkie problemy i że władze będą słuchały właśnie” [FGI]. Badani doceniają też istnienie funduszu sołectkiego: „Fundusz sołectki doskonale działa, bo ludzie jednak czują odpowiedzialność za to, co się wokół dzieje i się zbierają, mówią, że chcemy przeznaczyć na to czy na to, zawsze kłótnie jakieś są, spory, ale to jest, to angażuje społeczność lokalną w jakieś działania.” [FGI] Nie do przecenienia są również nieformalne, dobre relacje między pracownikami Starostwa Powiatowego a samymi rolnikami ekologicznymi.

Podsumowanie

W całej Polsce liczba producentów ekologicznych w ciągu ostatnich lat spadła. Nie inaczej było na obszarze badanego powiatu. Można jednak zauważyć, że gospodarstwa, które pozostały starają się tworzyć sektor towarowego rolnictwa ekologicznego. Wynika to z kilku czynników. Kluczową rolę odgrywa działalność lokalnej liderki – szefowej organizacji zrzeszającej rolników ekologicznych. Z jednej strony integruje ona, wspiera merytorycznie rolników ekologicznych, z drugiej buduje dobre relacje z lokalną władzą. Równocześnie, w powiecie świdwińskim można zaobserwować wiele cech, które wskazują na wysoki poziom kapitału społecznego, rozumianego tak jak proponuje to Halamska (2008). Istnieje tutaj relatywnie wysoki poziom zaufania uogólnionego – wiele działań na rzecz rolnictwa ekologicznego jest nieformalne i opiera się na wzajemnym zaufaniu. Rolnicy ekologiczni wykazują wysoki poziom zaangażowania w działania organizacji pozarządowej – Zachodniopomorskiego Oddziału Stowarzyszenia „Ekolandu” i innych organizacji m. in. LGD. Osoby działające na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego są dobrze zintegrowane. Istnieje relatywnie dobra komunikacja zarówno wewnątrz stowarzyszenia, jak i pomiędzy rolnikami a władzami starostwa. Reasumując można potwierdzić, że istnieje tutaj pozytywna korelacja między wysokim kapitałem społecznym a silnym sektorem rolnictwa ekologicznego.

3. Halamska M. (2008), *Kapitał społeczny wsi. Próba rekonstrukcji*. Przegląd Socjologiczny, Tom LVII/2008, Warszawa, s. 81-104.
4. Jasiński J., Michalska S., Śpiewak R. (2014), *Rolnictwo ekologiczne jako czynnik rozwoju lokalnego*, Wieś i Rolnictwo, Nr 4 (165), Warszawa, s. 145-158.
5. Kaźmierczak T. (2007), *Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść*, W: T. Kaźmierczak, M. Rymśza (red.), *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, s. 41-64.
6. Putman R. (1995), *Demokracja w działaniu*, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, Kraków-Warszawa.

Reports/ Raporty:

7. Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2013-2014, <http://www.ijhar-s.gov.pl/pliki/A-pliki-z-glownego-katalogu/ethernet/2015/wrzesien/Raport%20o%20stanie%20rolnictwa%20ekologicznego%20w%20Polsce%20w%20latach%202013-2014.pdf> (data dostępu: 10.11.2016)
8. Polska 2030, <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/.../Strategia-DSRK-PL2030-RM.pdf> (data dostępu: 11.11.2016).
9. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, https://www.mr.gov.pl/media/23749/SOR_29072016_projekt.pdf (data dostępu: 11.11.2016).
10. *Organic in Europe. Prospects and Developments 2016*, IFOAM, EU Group, http://www.ifoam-eu.org/sites/default/files/ifoameu_organic_in_europe_2016.pdf (data dostępu: 12.11.2016).
11. Prorozwojowe wykorzystanie rolnictwa ekologicznego w polityce i działaniach samorządów lokalnych – analiza wybranych przypadków, <http://www.irwirpan.waw.pl/472/badania/prorozwojowewykorzystanierolnictwa-ekologicznego-w-polityce-i-dzialaniach-samorzadowlokalnych-analiza-wybranych-przypadkow> (data dostępu: 20.11.2016).
12. Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020, z perspektywą do 2023 roku Lokalnej Grupy Działania "Powiatu Świdwińskiego", <http://www.polczyn-zdroj.pl/wpcontent/uploads/2015/12/Lokalna-Strategia-Rozwoju-na-lata-2014-2020.pdf> (data dostępu: 20.11.2016).

Websites/ Strony internetowe:

13. Prezentacja: Rolnictwo ekologiczne w powiecie świdwińskim http://www.wrir.wzp.pl/sites/default/files/files/23500/51969000_1412987953_Mirosław_Majka.pdf (data dostępu: 28.08.2016).
14. Bogactwo samorządów. Ranking dochodów JST 2015, Wspólnota http://www.wspolnota.org.pl/fileadmin/user_upload/Andrzej/Ranking_-_Zamoznosc_samorzadow_2015_r.pdf (data dostępu: 12.09.2016).
15. www.minrol.gov.pl (data dostępu: 9.12.2016).